

PORADŇA OCHRANY LESA

Čo ste pozorovali koncom leta a začiatkom jesene?



SLAVOMÍR RELI

Koncom vegetačného obdobia sa na drevinách vo väčšej miere objavujú príznaky ich poškodenia a s opadom listov si môžeme všimnúť aj také, ktoré boli doposiaľ „neviditeľné“. Je to aj obdobie, kedy sa množstvo živočíchov pripravuje na zimu a hľadá si vhodný úkryt. S príchodom vlhších, no stále relatívne teplých dní, nachádzame aj plodnice mnohých druhov húb.

■ **Všimol som si na ceste asi 10 cm červenú larvu, čo to je?**

Je to húsenica drevotoča obyčajného *Cossus cossus*, ktorá žije



Motýľ drevotoča hruškového *Zeuzera pyrina*.



Hálky hrčiariky *Andricus caputmedusae*.



Húsenica drevotoča obyčajného *Cossus cossus*.

v kmeňoch listnatých stromov, kde vyžiera drevo. Môže sa vyskytovať aj v ovocných stromoch. Drevinu pomiešanú s trusom vytláča v spodnej časti kmeňa. Tieto miesta sa vyznačujú kvasicím výtokom. Húsenica sa vyvíja 3 až 5 rokov, po ktorých sa kuklí v kmeni, prípadne si hľadá vhodné miesto v hrabanke. Motýľ má rozpätie krídel 7 – 10 cm, je sivohnedej farby lieta od apríla do augusta. Podobným druhom, ktorého možno tiež nájsť aj na ovocných drevinách je drevotoč hruškový *Zeuzera pyrina*. Motýľ je menší, s rozpätím krídel 4 – 6 cm, bielej farby s čiernou kresbou. Oba druhy môžu byť vážnymi škodcami najmä v ovocných sadoch, kde tenšie stromy dokážu okružkovať a tie následne usychajú. Pri hrubších stromoch môžu okrem oslabenia a zníženia výnosnosti vytvoriť vstupnú bránu pre hubové ochorenia.



Motýľ drevotoča obyčajného *Cossus cossus*.

■ **Na konároch a na zemi pod dubmi sú „strapaté“ útvary, prečo sa tvoria?**

Sú to hálky hrčiariky *Andricus caputmedusae*. Samička tejto malej osičky kladie na jar vajčká do púčikov duba. Púčik na pôsobenie enzýmov vykladačských larvou škodca mení na „chlpatú“ hálku s množ-

stvom výbežkov. Vo vnútri sa vyvíja larva. Nepatrí medzi hojné druhy. Hálka vydrží na strome viac rokov.

■ **Odtumierajú mi tuje, na kmeni sú oválne otvory, aký škodca to spôsobí?**

Drevo s týmito príznakmi sa volá krasotí borievkový *Lampro-*



Hálky hrčiariky *Andricus caputmedusae*.



Dospelá obrubnica americká *Leptoglossus occidentalis*.



Odumreté tuje a výletové otvory krasoňa borievkového *Lampradia festiva*.

dila festiva. Vyskytuje sa hlavne v južnej Európe, ale v posledných rokoch sa objavuje stále častejšie aj v strednej Európe. V severnej Európe chýba. Je to veľmi pekný, kovovo lesklý chrobák, veľký asi 12 – 13 mm. Larvy vyhrádzajú pod kôrou chodby vyplnené drobnou pilinou. Pred kuklením sa zavrtávajú hlbšie do dreva. Opakované napadnutie stromov môže viesť k ich úhynu, najmä ak boli stromy pred napadnutím už oslabené, napríklad suchom a teplom. Okrem túj napáda napríklad borievky, cyprusy a iné dreviny z čeľade Cyprusovité. Škody môže napáčať hlavne na okrasných výsadbách týchto drevín.

■ Do okien sa mi tlačia hnedé chrobáky, ktoré smrdia. Sú nebezpečné?

Ide o obrubnicu americkú *Leptoglossus occidentalis*.

Ako naznačuje meno, je to nepôvodný druh bzdochy, ktorý sa nechceme za pomoci človeka rozšíril prakticky po celom svete. Dospelá bzdochka môže dosahovať dĺžku až 2 cm a vyznačuje sa listovo rozšírenými holeňmi na zadných nohách. Po celý život sa živí cicaním na ihličnatých drevinách, predovšetkým na vyvíjajúcich sa šiškách, čo vedie k ich poškodeniu až vyschnutiu.

U nás má jednu generáciu za rok, v teplejších oblastiach môže mať 2-3 generácie. Na jeseň sa zoskupujú a hľadajú si miesto vhodné na prezimovanie a môžu byť na obtiaž, pretože často vliezajú aj do ľudských obydľí. Pri podráždení sa bránia vypustením páchnuceho feromónu, čo môže byť nepríjemné, pre človeka však nepredstavujú nebezpečie.



Plodnice huby pečeanovec dubový *Fistulina hepatica*.

■ Na kmeni duba som videl červenkastú, mäsitú hubu, čo je to za druh?

Šťavnaté mäsité plodnice jazykovitého tvaru patria hube pečeanovec dubový *Fistulina hepatica*. Na povrchu majú želatínovú konzistenciu. Plodnice sú jednorôčné a postupne ako dozrievajú menia farbu. Mladé sú oranžovočervené, neskôr mäsovo purpurové a staré plodnice sa sfarbujú do hneda. Odspodu sú belavé až bledookrové. Na tlak reagujú zmenou farby. Na reze pripomína krvavé hovädzie mäso. Mladé plodnice sú jedlé, kyslastej chuti a v minulosti sa používali ako náhrada mäsa. Mycélium spôsobuje hnednutie jadrového dreva, ktoré je potom krehkejšie.

Podakovanie

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-19-0116, APVV-19-0119, APVV-21-0131, APVV-22-0399 a APVV-22-0545, projektu "PROMOLES" - projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301) a Ministerstva obrany Slovenskej republiky.

Videá a informácie aj o mnohých ďalších druhoch si môžete pozrieť na YouTube kanále LOS Banská Štiavnica a na stránke www.skodcoviadrevin.sk. Prístup vám uľahčia tieto QR kódy.

